Janica Ylikarjula

29.5.2018

Eduskunnan talousvaliokunnalle

E 29/2018 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021–2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Yhteenveto EK:n näkemyksistä

- EU:n tuoma lisäarvo ei muodostu ensisijaisesti EU-tason rahoituksesta, vaan ennen kaikkea eurooppalaisten toimintapuitteiden luomisesta kuten yhteisistä sisämarkkinoista ja kauppapolitiikasta. EU-rahoitus on kuitenkin tärkeä työväline unionin kehittämisessä ja vastattaessa yhteisiin haasteisiin.
- EU:ssa tarvitaan jäsenmaiden tavoin tiukkaa budjettikuria, mutta EU:n budjetin suuruus ei ole itseisarvo. Viisaasti tehdyt yhteiset investoinnit voivat tuoda merkittäviä kustannussäästöjä. Nettosaaja/nettomaksajalogiikka on liian yksioikoinen ja kapea-alainen näkökulma EU:n budjettiin. Se korostaa kunkin maan lyhyentähtäimen hyötyjä eikä EU:n yhteistä etua.
- EU:n rahoituskehysten on heijastettava EU:n uusia prioriteetteja. EU:ssa on keskityttävä aidosti eurooppalaisiin hyödykkeisiin, jotka on tehokkainta tuottaa ja rahoittaa EU-tasolla. Tällaisia ovat mm. eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistaminen investoinneilla tutkimus- ja innovaatiotoimintaan sekä merkittäviin liikenne-, energia- ja tietoliikennerunkoverkoston puuttuviin yhteyksiin. Lisäksi tarvitaan investointeja sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä vakauden edistämiseen EU:n lähialueilla.
- Jos EU:n budjettiin tarvitaan lisäjoustoja, niin haavoittuvammassa asemassa ovat menoerät, joita ei ole jaettu etukäteen jäsenmailla vaan jotka pohjaavat avoimeen kilpailuun, kuten investoinnit EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan. **Tulevien neuvotteluiden tilannekuvan perusteella Suomen tulisi ottaa EU:n talousarvioon liittyvän edunvalvontansa päätavoitteeksi kasvattaa EU:n tutkimus- ja innovoinnin puiteohjelman rahoitusta niin, ettei tulevissa neuvotteluissa ainakaan leikata Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoitusta komission ehdotuksesta.**
- Nykyisiä osarahoitukseen ja ehdollisuuteen liittyviä sääntöjä on jatkettava ja vahvistettava seuraavalla rahoituskehyskaudella.
- Tarvittavaa liikkumavaraa EU:n budjettiin saadaan jättämällä suurempi osa rahoituksesta kohdentamatta etukäteen ja joustavammalla rakenteella.
- EU:n talousarvion monimutkaista ja läpinäkymätöntä rahoitusmallia on yksinkertaistettava. Brexitin myötä jäsenmaksualennuksista on päästävä eroon. Toteuttamiskelpoisia uusia tulonlähteitä on vaikea löytää.
- Jos rahoituskehysneuvotteluissa ei löydetä sopua ennen toukokuun 2019 vaaleja, seurauksena on, että ohjelmien käynnistämisessä vuonna 2021 viivästyy. Tämä ei olisi minkään tahon edun mukaista.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

Janica Ylikarjula 29.5.2018

Kokonaistaso

Keskustelut EU:n budjetista ovat olennainen osa unionin tulevaisuutta koskevaa pohdintaa. Monivuotiset rahoituskehykset ovat keino toteuttaa EU:n prioriteetteja.

Ideaalitilanteessa EU:n rahoituskehyksiä koskeva keskustelu lähtisi liikkeelle määrittelemällä ne asiat, jotka tulisi hoitaa unionin tasolla ja vasta sen jälkeen päätettäisiin niille tarvittava rahoitustaso. Useat EU-jäsenmaat ovat kuitenkin paaluttaneet EU-budjetin suuruuden nykytasolle tai haluavat budjetin pienentämistä ilman brexitin EU:n tuloihin aiheuttaman aukon täyttämistä.

EU:ssa tarvitaan jäsenmaiden tavoin tiukkaa budjettikuria, mutta EU:n budjetin suuruus ei ole itseisarvo. Viisaasti tehdyt yhteiset investoinnit voivat tuoda merkittäviä kustannussäästöjä. Nettosaaja/nettomaksajalogiikka on liian yksioikoinen ja kapea-alainen näkökulma EU:n budjettiin. Se korostaa kunkin maan lyhyentähtäimen hyötyjä eikä EU:n yhteistä etua.

Koska EU:n budjetin taso edustaa noin prosenttia jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantulosta, on erittäin tärkeää miettiä, miten EU:n yhteinen rahoitus käytetään parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi tarvitaan realismia odotuksiin, joita unionin budjetilla voidaan täyttää.

Ehdollisuus ml. oikeusvaltioperiaate

Nykyisiä osarahoitukseen ja ehdollisuuteen liittyviä sääntöjä on jatkettava ja vahvistettava seuraavalla rahoituskehyskaudella.

Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on myös yritysten näkökulmasta erittäin tärkeää. Siksi on myönteistä, että komissio on huomioinut sen yhteyden EU:n rahoitukseen. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen vakauttaa yritysten toimintaympäristöä ja tuo siihen ennustettavuutta. Myös riippumaton oikeusjärjestelmä vahvistaa yritysten oikeudenmukaisia toimintaedellytyksiä.

Rahoituksen käyttö

EK:n mielestä EU:n rahoituskehysten on heijastettava EU:n uusia prioriteetteja. EU:ssa on keskityttävä aidosti eurooppalaisiin hyödykkeisiin, jotka on tehokkainta tuottaa ja rahoittaa EU-tasolla. Tällaisia ovat mm. eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistaminen investoinneilla **tutkimus- ja innovaatiotoimintaan** sekä merkittäviin **liikenne-, energia- ja tietoliikenne-runkoverkoston puuttuviin yhteyksiin**. Lisäksi tarvitaan **investointeja sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä vakauden edistämiseen EU:n lähialueilla.**

Komission ehdotuksessa mainitut lisäpanostuskohteet kuten TKI-puiteohjelma, Erasmus+, digitaalitalous, rajaturvallisuus, sisäinen turvallisuus ja puolustus ovat EK:n mielestä kannatettavia. EK yhtyy Suomen tavoitteeseen lisätä sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous -politiikkasektorin suhteellista rahoitusosuutta.

EK:n mielestä tulevien neuvotteluiden tilannekuvan perusteella **Suomen tulisi ottaa EU:n talousarvioon liittyvän edunvalvontansa päätavoitteeksi kasvattaa EU:n tutkimus- ja innovoinnin puiteohjelman rahoitusta niin, ettei tulevissa neuvotteluissa ainakaan leikata Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoitusta komission ehdotuksesta**. Jos EU:n budjettiin tarvitaan lisäjoustoja, niin haavoittuvammassa asemassa ovat menoerät, joita ei ole jaettu etukäteen jäsenmailla vaan jotka pohjaavat avoimeen kilpailuun, kuten investoinnit EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan.

Samalla Suomen on vaikutettava siihen, että laatu on jatkossakin EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikan keskeinen tavoite. Horisontti Eurooppa -ohjelman rakenteen tulee olla tasapainoinen kokonaisuus tieteellisentutkimuksen, teollisuuden johtoaseman ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamisen välillä. Kaiken tyyppiset ja kokoiset yritykset pk-yrityksistä suuriin yrityksiin ovat tärkeitä toimijoita innovaatioekosysteemeissä ja siksi ne pitää sisällyttää ohjelmaan.

”**InvestEU Fundin**”, uuden EU:n investointirahaston tavoitteena on tuoda erilliset eri aikoina käynnistetyt rahoitusvälineet yhteen paikkaan, yksien sääntöjen ja yhden hallinnon alaisuuteen. Tämä on yritysten, erityisesti pk-yritysten näkökulmasta erittäin hyvä pyrkimys, sillä nykytilanne näyttäytyy niille monimutkaisena. InvestEU Fundin hyvien tavoitteiden saavuttaminen riippuu sen käytännön toteutuksesta.

EK kiinnittää huomiota siihen, etteivät rahoitusvälineet voi täysin korvata tukien ja avustusten tarvetta joillakin alueilla, erityisesti hyvin innovatiivisissa ja korkeariskisissä projekteissa, jotka koskevat mm. huipputeknologiaa, rajatylittäviä infrastruktuureja, soveltavaa tutkimusta ja kehittämistyötä. EK muistuttaa myös, että EU-budjettitakuita nauttivien rahoitusvälineiden lisäämisessä on syytä olla maltillinen. Rahoitusvälineitä tarvitaan silloin, kun yksityisten rahoituslähteiden markkinat ovat häiriintyneet tai rahoituksen saatavuus on muuten poikkeuksellisen heikkoa.

Talous- ja rahaliittoa koskevat ehdotukset

Uudistusten toteuttamisen tukiväline on menettely, jolla EU-budjetin varoja kohdistetaan enemmän jäsenmaille annettavaan rakenteellisten uudistusten tukeen. Tällainen tuki voi EK:n näkökulmasta olla perusteltua, jos pidetään huolta siitä, että varojen käyttö on tuloksellista ja Suomen maksuosuus oikeudenmukainen.

Erityinen lähentymisväline euroalueeseen liittymisen valmistelua varten on EK:n näkökulmasta suurelta osin päällekkäinen em. uudistusten toteuttamisen tukivälineen sekä ylipäänsä rakennerahastojen kanssa. Siksi sen perustamisen tarve vaikuttaa kyseenalaiselta. Sinänsä on hyödyllistä, että euroalueeseen liittymistä suunnittelevat maat saavat tarvittavaa teknistä ja osin myös taloudellista tukea talouksiensa rakenteiden uudistamiseksi, mutta tätä tavoitetta varten on jo nyt tarjolla eri mekanismeja.

EK ei pidä yhteisen **suhdannetasausmekanismin kehittämistä** ensisijaisena prioriteettina. Jos EU:hun tai euroalueelle päätetään perustaa suhdannetasausjärjestelmä, Suomen on erittäin tärkeää olla mukana sitä koskevassa kehitystyössä ja vaikuttaa tehtäviin valintoihin. Pysyviä tulonsiirtoja tulee ehdottomasti välttää.

EK:n näkökulmasta tärkeitä kriteereitä hyväksyttävissä olevalle suhdannevakautusjärjestelmälle olisivatkin mm. seuraavat: rakenne olisi mahdollisimman *automaattinen (ei poliittiseen harkintaan perustuva), nopeavaikutteinen, tilapäinen sekä kooltaan rajallinen*. Komission ehdotus kehyksen ulkopuolisesta investointien vakautusjärjestelystä täyttänee nämä perusedellytykset. Järjestelmän toimivuus ja samalla myös hyväksyttävyys Suomen intressien kannalta riippuu järjestelmän yksityiskohdista ja suunnitellusta hallintomallista.

Kehysehdotuksen ulkopuoliset välineet

EK yhtyy Suomen kantoihin kehysehdotuksen ulkopuolisista välineistä. Tarvittavaa liikkumavaraa EU:n budjettiin saadaan jättämällä suurempi osa rahoituksesta kohdentamatta etukäteen ja joustavammalla rakenteella.

Rahoituslähteet

EU-budjetin nykyinen rahoitusmalli on monimutkainen ja läpinäkymätön. Britannian EU-eron myötä jäsenmaksualennuksista on päästävä eroon.

Lisäksi kokonaisuutta monimutkaistavat jäsenmaille kohdennettavat ympäristö- ja ilmastovelvoitteet, jotka jyvitetään BKT:n perusteella eikä aiheuttajan mukaan sekä tutkimus- ja innovaatio-ohjelmiin lisättävät koheesioelementit. Näillä voi olla iso kustannusmerkitys. Nykyistä käytäntöä, jossa eri lainsäädäntöhankkeisiin sisällytetään monenlaisia taloudellisia tukimekanismeja (esimerkiksi päästökaupan huutokauppatulojen jako, taakanjaot), tulee virtaviivaistaa. Taloudellisen tukemisen vaikutus kertautuu ja kokonaisuus on epäselvä.

Toteuttamiskelpoisia uusia tulonlähteitä on vaikea löytää. EU:n rahoituslähteitä arvioitaessa on välttämätöntä huolehtia siitä, että järjestelmä tukee kasvua ja työpaikkojen syntymistä. Siksi onkin tärkeää välttää kokonaisveroasteen nostaminen. EK voi yhtyä omia varoja koskevaan Suomen kantaan.